

АНДРЕЕВ Д.А. ПРОТИВОЗАКОННЫЙ ЗАХВАТ И ПОГЛОЩЕНИЕ АКЦИОНЕРНЫХ ОБЩЕСТВ (РЕЙДЕРСТВО) В УКРАИНЕ: УГРОЗА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Исследовано содержание понятия противоправного захвата и поглощения акционерных обществ в Украине и выполнен анализ факторов, которые приводят к возникновению и развитию отмеченного общественно-экономического явления. Проанализирован процесс рейдерского захвата акционерного общества, как участника рынка ценных бумаг, определена возможная роль в рейдерском захвате общества и степень влияния на экономическую безопасность предприятия профессиональных участников рынка ценных бумаг и должностных лиц самого эмитента. Предложено несколько путей локализации, а, со временем, и решения проблемы рейдерских захватов акционерных обществ в Украине.

***

ANDREEV D.A. ILLEGAL MERGENCE AND ACQUISITION OF JOINT-STOCK COMPANIES (RAIDER) IN UKRAINE: THE THREAT TO ECONOMIC SECURITY

The maintenance of concept of illegal capture and absorption of joint-stock companies in Ukraine is investigated and the analysis of factors which result in occurrence and development of the marked socioeconomic phenomenon is executed. Process raider capture of joint-stock company as the participant of a securities market, the possible role in raider capture of a society and a degree of influence on economic safety of the enterprise of professional participants of a securities market and officials of the emitter is determined is analyzed. Some ways of localization, and, in due course, and decisions of a problem raider captures of joint-stock companies in Ukraine are offered.

УДК 347.1

В.В. АРХІПОВ, канд. техн. наук, доц.

Київський національний університет культури та мистецтва

РЕГЛАМЕНТ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ТОВАРОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПО ДОКУМЕНТАМ

Досліджуються загальні питання методології проведення судово-товарознавчої експертизи товарів, по документах і регламент проведення такого роду судово-товарознавчих експертиз.

При розслідуванні і розгляді кримінальних і цивільних справ часто виникають питання, для вирішення яких треба визначити якість (сорт, дефекти в товарах), комплектистність продукції і готових виробів, встановити дефекти і інші обставини. Вирішити такі питання можна тільки при допомозі судово-товарознавчої експертизи.

Об'єктами судово-товарознавчої експертизи можуть бути самі різні товари народного споживання, які реалізуються в торговій мережі, так і в громадському харчуванні. У той же час практика СТЕ свідчить про те, що до моменту відкриття кримінальних справ в наявності, як правило, не виявляється речових доказів (готової продукції, напівфабрикатів, сировини), які слід би представити для експертного дослідження. Єдиним джерелом інформації для судового експерта при рішенні вказаних питань часто є документи, в яких відображаються дані про вид продукції, її якість та якісні ознаки, вартість та ін. Відзначимо, що продовольчі товари (у тому числі плоди і овочі) надзвичайно рідко виявляються об'єктами судово-товарознавчого дослідження. Тут експерти-товарознавці мають справу, як правило, не з товарами, а документами, що відображають стан і рух їх у часі (рік тому і більш). Деякі питання судово-товарознавчої експертизи по документах досліджувалися в роботах І.В. Смеченко, А.П. Батутіної [1], С.А. Вілкової [2], Л.П. Морозова [3], Т.В. Авсрьянової [4], але методики або регламенту проведення експертиз такого роду не було запропоновано.

Нами визначені основні завдання і запропонований регламент проведення судово-товарознавчої експертизи по документах, що є метою роботи.

У задачі судово-товарознавчої експертизи по документах входять:

- дослідження якісних показників продукції і сировини (дефектів, сортності й т.д.) в цілях визначення відповідності продукції за якістю стандартам, ТУ та іншої нормативно-технічної документації;
- аналіз кількісних показників продукції (маси, об'єму, розміру);
- визначення виду продукції (сировини); можливості утворення природних втрат продукції за даних умов зберігання і транспортування;
- дослідження даних про умови зберігання і транспортування продукції в цілях визначення відповідності їх встановленим нормам;
- дослідження даних про упаковку (тару) в цілях визначення відповідності її нормативним вимогам;
- визначення ціни продукції відповідно прейскурантам і нормативним документам, а також розміру зниження ціни продукції у зв'язку з її псуванням.

Важливим напрямом в діяльності експерта-товарознавця є виявлення обставин, що сприяють здійсненню зловживань. Найчастіше вони зв'язані з невиконанням особливих умов поставки, вимог стандартів, ТУ по контролю за кількісними і якісними показниками про-

дукції, правил контролю за вимірювальними приладами, транспортування і зберігання продукції. У справах про випуск недоброякісної, нестандартної і некомплектної продукції в основному ставляться питання, направлені на визначення якості продукції і відповідності її вимогам, що передбачаються нормативно-технічною документацією, і встановлення відповідності тари і упаковки нормативним вимогам.

У справах про псування продукції документи досліджуються в цілях встановлення причин псування або зниження якості продукції і обставин, при яких це відбулося або могло відбутися, а також недотримання правил транспортування, термінів і умов зберігання.

У справах про випуск неврахованої продукції експерту найчастіше пропонується визначити ціну виробів, що випускаються. Разом із цим експертами-товарознавцями встановлюються відхилення за якістю продукції, що випускається, від вимог нормативно-технічної документації (наприклад, при необгрунтованому використанні сировини нижчої якості, випуску виробів менших розмірів, ніж це вказано в супровідних документах, або ж використанні сировини не за призначенням).

При проведенні судово-товарознавчих експертиз у справах про розкращання вирішуються питання, направлені на встановлення обставин, пов'язаних із створенням надлишків продукції на різних стадіях руху товарів шляхом завищення маси тари при прийманні і реалізації товару, штучного створення пересортити, спотворення результатів перебирання та уцінки товарів, завищення даних про втрати продукції й т.д.

Резерви для розкращання нерідко створюються шляхом заниження в документах даних про масу і вартість продукції, що приймається, якісних показників за рахунок неправильного визначення сортності (з урахуванням дефектності, консервації продукції), штучного завищення знижки на об'явлювачів по крупній сировині, заниження даних про класність, вихід чистої продукції, вологість і т.д. Всі ці обставини можуть встановлюватися експертом-товарознавцем на основі дослідження документів, що відображають стан продукції на різних етапах її руху від виробника до споживача.

Основними об'єктами даної експертизи є документи, в яких відображені кількісні і якісні характеристики товару перед його відправкою одержувачу, під час транспортування, приймання, зберігання, перегордки і реалізації. Це приймально-здавальні і товаросупровідні документи, комерційні і приймальні акти; акти перегляду якості, складені комісією, а також акти: товарних експертиз, лабораторних досліджень, перебирання, на списання продукції з вказівкою умов і тривалості її транспортування і зберігання, контрольної перевірки товарів, журнали обліку ваптажів, що надходять; паспорта сховища і на продукцію; книга комірника; графіки температури відносної вологості повітря в сховищі; журнали записів про стан вентиляційної установки.

Крім вказаних документів, експерту бувають необхідні: висновки експертів інших спеціальностей; протоколи оглядів і вилучення документів; протоколи допитів звинувачених, свідків; різні заяви і пояснення; фотографії.

Успіх експертного дослідження знаходиться в прямій залежності від того, чи належним чином оформлені документи, що направляються на експертизу, чи всі важливі для

товарознавчого дослідження початкові дані відображені в них, тому, відбираючи документи для виробництва експертизи, слідчі (суд) повинні звертати на це особливу увагу.

Перш за все, необхідно переконатися в доброякісності товаросупровідних документів, до яких відносяться: посвідчення про якість продукції, сертифікати відповідності, рахунку-фактури, специфікації, ветеринарні і санітарні свідоцтва, свідоцтва про стан і походження продукції, свідоцтва про проведену обробку продукції рослинництва, видані карантинними організаціями, товаротранспортні накладні, графіки температурних режимів в дорозі проходження, залізничні накладні, коносаменти, специфікації.

В особливих умовах поставки або безпосередньо в договорі звичайно передбачається, якими документами постачальник засвідчує якість, безпечність, комплектність товарів (посвідчення ВТК, посвідчення про якість товарів, сертифікат, технічний паспорт і т.п.), що поставляються, указується в них і порядок надання одержувачу як перерахованих документів, так і іншої необхідної документації (наприклад, інструкції з експлуатації).

Згідно норм гл.54 «Купівля-продаж» ЦК України [5], в прикладених до договорів специфікаціях передбачена вказівка на:

- точне найменування продукції і товарів, їх кількість, асортимент, номер партії розгорнений асортимент по родах, видах, артикулах, фасонах, моделях, розмірах і ростам, кольорах, малюнках, розфасовці і т.д.;

- якість, сортність і комплектність товарів (з посиланням на ДСТУ (ГОСТ) і ТУ - їх номер, дата затвердження, орган, що їх затвердив, креслення, рецептури, зразки-сталопи, яким повинні відповідати продукція, що поставляється, або товар);

- кількість екземплярів документації, що підлягають наданню покупцю і необхідних для здійснення контролю за якістю і комплектністю з боку підприємств-одержувачів. Кількість, якість і комплектність продукції, що відправляється і одержується, вказується також в технічному паспорті, сертифікаті (посвідченні про якість), рахунку-фактурі, пакувальних листах, товарних ярликах.

Важливими для експертного дослідження супровідними документами є графіки температурних режимів в дорозі проходження та інші документи, в яких відображаються умови транспортування на всьому шляху руху товару. За відсутності супровідних документів необхідні дані можна одержати з акту приймання про фактичну кількість, якість та комплектність товару, де указуються документи, що відсутні на момент приймання товару.

Приймальні акти та акти приймання продукції по кількості, якості і комплектності товару, що складаються з участю представників виробника (відправника), одержувача і громадськості, містять відомості про фактичну кількість, якість і комплектність одержуваної продукції. При прийомі продукції по кількості, якості і комплектності перевіріці піддається звичайно вся одержувана партія, але в окремих випадках (якщо така перевірка передбачена нормативно-технічною документацією) може проводитися вибіркова перевірка, результати якої розповсюджуються на всю партію товару, що поступив.

Неправильне застосування вибіркової перевірки може бути причиною визнання акту неспридатним для експертного дослідження, особливо в тих випадках, якщо експерт-товарознавець не має нагоди одержати достовірні

дані з інших джерел.

При невідповідності товару, що поступив, кількості, якості і комплектності та вказаним в супровідних документах характеристикам, експерту-товарознавцю необхідно представити акти перегляду якості, що складаються з участю представників ППП. У таких випадках перевірка повинна піддаватися вся партія товару, що надійшов. Такі акти складаються і тоді, коли є підстави вважати, що умови транспортування або зберігання не відповідали вимогам нормативно-технічної документації (стандартам, ТУ, інструкціям тощо).

Найважливішими документами, що засвідчують якість (і комплектність) продукції, є акти, що складаються експертами Торговельно-промислової палати (ТПП). У них містяться необхідні для судово-товарознавчого дослідження відомості про супровідні документи, з якими прибув товар (транспортна накладна, коносамент, рахунок-фактура, документи, що засвідчують якість, кількість і комплектність продукції, що поступила, або товару), стан тари, упаковки і маркування продукції (дата розкриття тари, стан пломб, наявність пакувальних ярликів в тарних місцях) і результатів перевірки вимірювальних приладів, за допомогою яких проводилося приймання товару по кількості та якості тощо. У разі виявлення недостачі або надлишків товару в актах повинні бути вказані кількість тарного місця, причини і місце утворенні недостачі, а при виявленні бракованої або некомплектної продукції – найменування і кількість товару; детально описуються виявлені дефекти, невідповідність вказаному в документах сорту продукції, що засвідчують її якість; приводиться перелік відсутніх деталей, а також помера стандартів, ТУ, креслень, зразків-еталонів, за якими проводилося приймання продукції.

Акти лабораторних досліджень є основними документами, які експерт використовує при визначенні якості товарів хімічної промисловості, харчових продуктів, хутрово-хутряної і шкіряної сировини і ряду інших товарів. Кількісний вміст того або іншого компонента в товарі указується у договорі, тут же наводиться і методика його визначення.

До документів, супроводжуючих продукцію, повинні додаватися сертифікати відповідності, результати аналізу по якості (посвідчення про якість на партію). Одержувач шляхом відбору проб-зразків перевіряє фактичну якість товару. Якщо показники лабораторного аналізу відрізняються від показників сертифікату, складається акт про розбіжність якості за досліджуваними показниками. Акт лабораторних досліджень і акт про розбіжність якості є в таких випадках важливими джерелами доказів по справі.

Проби-зразки для лабораторних досліджень відбираються в строгій відповідності з нормативно-технічною документацією, про що складається відповідний акт. У акті відбору зразків повинні міститися наступні дані: час і місце складання акту; відомості про осіб, що брали участь у відборі проб-зразків; дата отримання продукції; найменування документів, супроводжуючих товар (рахунок-фактури, транспортні накладні, специфікації та ін.); їхні номери і дати відправлення; кількість місць і маса товару, що поступив; кількість і номери місць, з яких вироблений відбір проб; величина (розмір, маса, об'єм, довжина і т.д.) кожного відбраного зразка; характер упаковки зразків; зміст і стан етикеток, якими забезпечені зразки; наявність пломб на зразках; мета відбору зразків.

Акт відбору зразків повинен обов'язково додаватися до акту товарної експертизи.

Для проведення судово-товарознавчих досліджень експерту необхідні також документи, що містять відомості про рух і зберігання товарів: журнали обліку вантажів, що надходять, акти контрольної перевірки товарів, паспорта сховищ, паспорта на продукцію, книги комірника. У журналах обліку таких вантажів указується час надходження товарів, їх маса, місце складування, а також за уваженні із стані упаковки товару, якщо вона була порушена або зіпсована.

Часто експерту-товарознавцю доводиться звертатися до висновків судових експертів-фахівців в інших областях знання. Висновки, що містяться в них, можуть використовуватися експертом-товарознавцем як початкові дані. Як такі можуть використовуватися також і відомості, що містяться в довідках, актах, свідоцтвах й інших документах, якщо вони складені в належному порядку санітарними лікарями, технологами, пожежними, фахівцями з холодильних установок, метеорологами та ін.

Іноді необхідну інформацію експерт одержує з представлених йому слідчим протоколів допитів, пояснень звинувачених і свідків. Протокол огляду приміщення, де зберігався товар, та інші документи, в яких відображені стан тари, упаковки, її цілісність, наявність товарної, вантажної або спеціальної маркування або відсутність її, складування товару, товарне сусідство, температура і вологість в приміщенні, де зберігався товар, мають найважливіше значення для експерта при рішенні питання про причину псування товару.

Кількісні та якісні зміни товарів при їх зберіганні можуть виникнути в результаті дії різних чинників: механічних (удари, забруднення, пошкодження гризунами тощо), фізичних (вплив вологості, світла, зміна температури), хіміко-біологічних (дія мікроорганізмів і внутрішніх біологічних процесів за певних умов). Тому при оцінці показників кількості і особливо якості товарів необхідно брати до уваги умови і період (тривалість) зберігання. Якщо товар тривалий час знаходився в сховищі, де не була забезпечена належна вологість, не виключено, що властивості його змінилися в такому ступені, що не можуть бути відновлені, навіть якщо будуть створені нормальні умови. Тому протоколи огляду, в яких містяться відомості про умови зберігання товару, можуть також мати вирішальне значення при визначенні можливої причини псування товару.

Основними методами експертного дослідження при виробництві судово-товарознавчих експертиз по документах є:

- метод документальної перевірки з дослідження правильності складання документів;
- метод зіставлення, при якому порівняльному дослідженню піддаються відображені в різних документах кількісні і якісні показники товару;
- нормативна перевірка, тобто оцінка вказаних в документах якісних показників товару щодо вимог, що містяться в нормативно-технічній документації.

1. Мета перевірки документів і записів з погляду форми – це визначення правильності їх оформлення (наявності реквізитів, необхідних підписів і т.д.).

Найчастіше при оформленні документів припускаються наступних помилок: порушення встановленої форми; відсутні окремі реквізити (наприклад, записи про упаковку

товару); недооформленість (недостатньо повна характеристика товару); оформлені недбало (не вказані дати, посади осіб, що підписали документ, номери посвідчень і ін.); відсутні необхідні додатки; є необумовлені виправлення.

Акти товарних експертиз, комерційні і приймальні акти, акти перегляду якості та ін. повинні виконуватися на спеціальних бланках (відповідно до вимог інструкцій з порядку приймання товару). Іноді акти складаються і в довільній формі, але в усякому разі вони мають складатися з описової частини, вказівки на результати огляду і висновку. У них неодмінно повинні бути вказані: дата і місце складання акту; прізвища та ініціали осіб, що брали участь в прийманні товару; кількість продукції; номери і найменування всіх супровідних документів, дати їх складання; відомості про виробника, постачальника, відправника, одержувача; найменування, вигляд, рід, сорт товару; маркування; стан упаковки; спосіб і умови транспортування, умови зберігання; дата відправки і станція відправлення товару, дата прибуття на станцію призначення і склад.

У актах товарних експертиз, в розділах «Місцезнаходження товару» і «Умови зберігання товару», повинна бути дана повна характеристика складського приміщення, товарного сусідства, способу і умов складування, зокрема вказані температура і вологість, а в розділі «Стан тари і упаковки» - детально описана тара (наявність або відсутність слідів розкриття її, поломки або підмочки внутрішніх простірок, розпірок, амортизуючих пристроїв і т.д.).

У розділі «Результати огляду товару» необхідно давати повну характеристику товару згідно документам (найменування одиниці обліку, сорт, модель, фасон, розмір, кількість), детально описувати його фактичний стан при огляді, могодику проведення і хід експертного дослідження.

Акти товарної експертизи повинні бути зареєстровані в ТПП. До них обов'язково додаються акт відбору проб (зразків), результати лабораторних досліджень, креслення, фотографії, розрахунки і копії документів, що свідчать про виклик представника постачальника.

При проведенні експертиз судовий експерт-товарознавець особливе викання повинен обертати на виправлення або обмовки, зроблені в актах товарної експертизи. Виправлення помилок допускається лише з письмового дозволу керівництва ТПП за наявності письмової заяви експерта, що повинно бути обумовлене в актах.

Акт експертизи ТПП, акт про недостачу кількості або невідповідності якості продукції можна вважати повноцінними документами, якщо в них немає суперечностей і вони складені відповідно до вимог нормативно-технічної документації. Суперечності в актах, що складаються особами, які відбраковують товар при прийманні, і в актах товарної експертизи неможливо виявити і дати їм правильну оцінку, якщо в них немає повного, вичерпного опису товару і тари.

Вирішення поставлених перед експертом-товарознавцем питань вельми важко в тих випадках, коли в актах кількісного приймання товару при кількісних відхиленнях не указуються окремо результати перевірки по кожному ящику, а вказується тільки загальна кількість товару, що поступив. У актах повинні бути відображені можливі причини виникнення недостачі або бою, зокрема вказано, чи до повної місткості заповнене тарне місце, чи могла туди поміститися відсутня кількість товару. Причиною бою може бути і зайве ущільнення товару (напри-

клад, телевізори або посуд, що «втиснуто» в контейнер). Відсутність вказівки про це в актах товарних експертиз позбавляє судового експерта можливості перевірити достовірність даних, що містяться в них.

У актах товарної експертизи повинні міститися записи про відповідність тари (упаковки) вимогам стандартів або ТУ. Крім вимог до конструкції і розмірів тари стандарти включають певні вимоги до якості тарного матеріалу. Якщо на тару (упаковку) немає стандартів або ТУ, товар може перевозитися в будь-якій тарі, що забезпечує повне його збереження. Запис про стан тари (упаковки) в актах ТПП особливо важлива для обґрунтування експертом причини виникнення браку або псування товару.

При виробництві експертизи досліджуються також дані про упаковку: тип тари, номер ящика, окантовка, сліди розкриття, стан фабричної упаковки (не тільки її зовнішній вигляд, але і внутрішня прокладка). Точний опис зовнішнього вигляду тари в актах набуває особливого значення в тих випадках, коли при перевірці виявлені підмочки, забруднені, зіпсовані товари, а також бій і лом.

Істотне значення для забезпечення збереження вантажу має маркування тари. Її призначення - звернути увагу осіб, що займаються перевезенням вантажу, на специфічні властивості товару та способи поводження з ним. Відомості про наявність і зміст маркування товару експерт-товарознавець може одержати, коли ознайомиться з актами товарних експертиз, якщо, звичайно, вони оформлені належним чином.

2. При порівняльному дослідженні якісних і кількісних показників товару, що містяться в різних документах, один і той же показник послідовно досліджується за всіма взаємозв'язаними документами. Так виявляються розбіжності документальних даних, які дозволяють визначити, на якому етапі відбулося зниження, втрата якості або псування продукції. Наприклад, із залізничної станції на склад плодовоовочевої бази поступила велика партія овочевої продукції. Дані про кількість і сорт продукції, що містяться в приймальному акті, складеному комісією по прийманню товару, і товаросупровідних документах, істотно розрізнялися. За наявності в документах даних, що свідчать про тривалість транспортування товару і недотримання температурного режиму, можна зробити припущення про зниження якості і псування продукції до надходження товару на склад бази.

Для встановлення правильності приймання товару за якістю судовий експерт-товарознавець, використовуючи метод нормативної перевірки, перевіряє оформлення акту приймання за такими показниками, як: вибір нормативно-технічної документації укладачами акту; дотримання методики перевірки якості і відповідність її нормативним вимогам, передбаченим договором; стан упаковки (тари), відповідність її вимогам нормативів; відповідність умов зберігання товару встановленим правилам.

Продукція (товари), що поставляється, повинна відповідати за якістю (надійності, довговічності і іншим показникам) вимогам стандартів (державних, галузевих), ТУ, а також зразкам-еталонам, затвердженим в установленому порядку. Якщо на товари немає затверджених відповідними органами стандартів, ТУ, зразків-еталонів, якість їх повинна відповідати технічним умовам, затвердженим об'єднанням, підприємством і організацією-постачальником за узгодженням з покупцями або зразкам-

еталонам, які узгоджуються між сторонами. Номери стандартів і ТУ указуються в договорах. При поставці товарів, на які є затверджені зразки-еталони, в договорі указуються дата затвердження і найменування організації, що затвердила зразок-еталон. Технічний опис зразка-еталона додається до договору.

На практиці зустрічаються випадки, коли приймання товару по кількості і якості продукції здійснюється з порушенням вимог нормативно-технічної документації, методик, прийнятих в експертних установах. Якщо нормативно-технічною документацією, особливими умовами поставки або договорами на поставку товару передбачена вибіркова перевірка по кількості і якості з розповсюдженням її результатів на всю партію, це повинно бути відображено в актах.

Велике значення при рішенні експертами питань, пов'язаних зі встановленням якості і комплектності товару і тари, мають дані, що при прийманні товару була застосована правильна методика перевірки якості, що ця перевірка здійснювалася відповідно до вимог нормативно-технічної документації. Якщо судовий експерт встановить, що методика перевірки якості не дотримана або не відображена в пред'явлених на експертизу документах, їх слід відхилити як сумнівні, вказавши, чому не можна ними скористатися при проведенні судової експертизи.

Експертам треба пам'ятати, що відповідно до правил приймання при перевірці товару за якістю повинна бути відібрана певна кількість від партії товару, що поступила. Результати перевірки розповсюджуються на всю партію товару, що надійшов, про що повинен бути зроблена відповідний запис в акті. Якщо такого запису в акті немає і перевірити це по інших документах не можна, судовий експерт-товарознавець зобов'язаний заявити клопотання перед слідчим про встановлення фактів, що цікавлять його.

До чинників, що впливають на збереження кількості і якості продукції в період руху її до безпосереднього споживача і гарантійного терміну, відносяться стан упаковок (тари), маркування, транспортування, зберігання. Багато товарів можуть зберігатися тільки певний час, та і те в складальних умовах. В першу чергу це відноситься до продовольчих товарів. Умови (вогкість, температура, освітлення і т.д.) та терміни зберігання передбачаються нормативно-технічною документацією (державними і галузевими стандартами, технічними умовами, інструкціями). Вони повинні строго дотримуватися.

Основними документами, на підставі яких експерт може зробити висновок про недотримання термінів і умов зберігання, є книги комірника, журнали обліку вантажів, що надходять, паспорта сховищ, паспорта на продукцію, графіки температурних режимів.

Досліджуючи пред'явлені документи, експерт повинен не тільки детально описувати знайдені в них розбіжності, але й обґрунтувати висновок про якість, дефектність товару або зниження його сортності, обов'язково при цьому зробити посилання на документи, відповідно до яких проведена оцінка показників продукції (номера стандартів, технічних умов, креслень, зразків-еталонів і т.п.). Інакше його висновок не матиме доказового значення.

Часто судово-товарознавча експертиза призначається в цілях встановлення фактичної вартості виробленої продукції. Для вирішення цього питання експерт-товарознавець може використовувати відображені в висновку фахівця (товарознавця або технолога) хіміко-технологічні показники сировини або матеріалу, з якого виготовлена продукція.

Як вже було сказано, судово-товарознавча експертиза по документах - новий напрям в діяльності судово-товарознавчої експертизи, що проводиться надзвичайно рідко або взагалі не проводиться. Це стримує розробку методів і методик виробництва експертиз вказаного вигляду, оскільки детальне вивчення задач і методик судово-товарознавчої експертизи по документах можливе тільки на основі аналізу та узагальнення експертної практики.

Проте, при використанні запропонованого нами регламенту та за наявності необхідних і правильно оформлених документів, в яких відображаються якісні і кількісні показники товару, умови його зберігання і транспортування, експерт, що володіє спеціальними пізнаннями у області товарознавства, може, провівши відповідне дослідження, відповісти на поставлені перед ним питання навіть за відсутності самого товару.

ЛІТЕРАТУРА

1. Батугіна А.П., Ємченко І.В. Експертиза товарів: Навчальний посібник. -К.: ЦУЛ, 2003. -278 с.
2. Вилкова С.А. Експертиза потребителських товарів: Учебник. -М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2007. -252 с.
3. Морозов Л.П. Использование специальных знаний при разрешении споров о защите прав потребителей. -СПб.: Изд-во Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2006. -147 с.
4. Аверьянова Т.В. Судебная экспертиза: Курс общей теории. -М.: Норма, 2007. -480 с.
5. Цивільний кодекс України: Коментар /За заг. ред. Є.О. Харитонова та ін. -Одеса: Юридична література, 2003. -1080 с.

Надійшла до редколегії 26.09.2007

АРХИПОВ В.В. РЕГЛАМЕНТ ПРОВЕДЕНИЯ СУДЕБНО-ТОВАРОВЕДЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ ПО ДОКУМЕНТАМ

Исследуются общие вопросы методологии проведения судебно-товароведческой экспертизы товаров по документам и регламент проведения такого рода судебно-товароведческих экспертиз.

***

ARHIPOV V.V. RULES OF REALIZATION JUDICIAL-COMMODITY RESEARCHER RESEARCHES UNDER DOCUMENTS

The common questions of methodology of realization judicial-commodity researcher examinations of the goods under documents are investigated and the rules of such realization judicial-commodity researcher examinations are offered.